УДК 330.322:338.432 **DOI: 10.37332/2309-1533.2021.1-2.2**
JEL Classification: E 20, Q 14

Крюкова І.О.,
д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Kryukova I.O.,
dr.sc.(econ.), professor,
head of the department of accounting and taxes
Odessa State Agrarian University

PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MODERN EUROPEAN TRENDS

Постановка проблеми. Сільське господарство України сьогодні постає одним із визначальних видів економічної діяльності, який формує базис національної економіки, її експортного потенціалу та забезпечення продовольчої безпеки країни. Забезпечення економічного розвитку і зростання аграрного виробництва за сучасних умов неможливе без належного фінансового забезпечення, провідне місце у якому мають інвестиції.

Рівень інвестиційної активності бізнес-суб'єктів аграрного сектору є тим домінантним чинником, який зумовлює потенціал інноваційного розвитку і конкурентоспроможності агробізнесу, можливості виходу на світовий аграрний ринок, вирішення питання підвищення рівня добробуту населення країни та відродження сільських територій.

Сучасний стан розвитку інвестиційної діяльності характеризується вітчизняними вченими як незадовільний, обсяги інвестиційних потоків, орієнтованих на аграрну сферу, – недостатніми, а інвестиційний клімат галузі – нестабільним та несприятливим [4]. Незважаючи на найвищі показники результативності сільського господарства в порівнянні з іншими видами економічної діяльності, сучасний агробізнес функціонує в умовах нестачі залучених фінансових ресурсів, зокрема, інвестицій. Збереження за Україною статусу однієї з найбільш потужних аграрних держав світу вимагає визначення ключових пріоритетів подальшого розвитку інвестиційної діяльності та пошуку джерел залучення інвестиційних потоків у вітчизняний аграрний сектор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-практична проблематика інвестиційного забезпечення аграрної сфери значний час постає у призмі уваги відомих вчених, теоретичний, методичний і практичний базис наукових праць яких формує потужний каркас вирішення цієї складної та актуальної проблеми агробізнесу сьогодення. Значний вклад у дослідження даної проблеми зробили: Андрійчук В., Бланк І., Безпята І., Борщ Л., Гайдуцький П., Краснорyцький О., Лупенко Ю., Малік М., Мармуль Л., Месель-Веселяк В., Михайлов А., Рижикова Н., Саблук П., Стельмащук А., Шпикуляк О., Яців І. та інші.

Вчені-аграрники Малік М. Й., Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г. сьогодні мають спільну думку щодо надзвичайної актуальності питань інвестиційного забезпечення аграрного сектору з метою активізації інноваційного розвитку [5, с. 112], Мармуль Л. О. розглядає практичні аспекти залучення іноземних інвестицій в аграрну сферу національної економіки з позицій підвищення рівня її конкурентоспроможності [6, с. 46]. В якості головного інструменту трансформацій аграрного сектору до сучасних ринкових умов розглядають інвестиції Месель-Веселяк В. Я. і Федоров М. М. [7, с. 15].

В свою чергу, науковці значну увагу приділяють питанням пошуку джерел інвестиційної діяльності та імплементації дієвих інструментів фінансового забезпечення аграрного сектору [13, с. 47]. Зважаючи на баготорівневість завдань управління інвестиційними процесами, активно досліджуються методичні та практичні засади пошуку балансу економічних інтересів держави і аграрних бізнес-суб'єктів у питаннях розвитку агровиробництва і сільських територій [2, с. 12].

В умовах активізації євроінтеграційних процесів та посилення глобалізаційних викликів і загроз, обґрунтування ефективних механізмів та пріоритетних напрямів розвитку інвестиційної діяльності у

аграрній сфері формують передумови нарощування потенціалу конкурентоспроможності національного агросектору та відродження сільських територій [8, с. 54].

Разом з тим, незважаючи на ґрунтовний базис наукових праць та прикладних рекомендацій, нестача інвестиційних ресурсів та відсутність нестабільного характеру надходження інвестиційних потоків у вітчизняне сільське господарство вимагають здійснення подальших наукових розробок у даній площині.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасних тенденцій інвестиційного забезпечення вітчизняної аграрної сфери у контексті діючої європейської практики та обґрунтування перспективних напрямів розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві України.

В межах поставленої мети основним завданням наукового дослідження є пошук потенційних можливостей нарощування обсягів інвестиційних потоків у вітчизняне сільське господарство з урахуванням європейського досвіду і сучасної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна практика свідчить, що вирішення проблеми підвищення рівня інвестиційного забезпечення аграрного бізнесу та сільських територій потребує комплексного підходу з позицій визначення стратегічних орієнтирів інвестування, пошуку джерел залучення та розвитку ринку інвестиційних ресурсів, підвищення частки доданої вартості у ланцюгу продуктового виробництва.

Дослідження питання інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери України дозволило визначити ключові проблемні аспекти, притаманні сучасному стану його розвитку:

– домінування власного капіталу у структурі джерел фінансування інвестицій сільськогосподарських підприємств, розмір якого є завжди обмеженим, а вартість перевищує вартість залученого капіталу;

– висока вартість кредитних ресурсів, зокрема, залучених на довгостроковій основі;

– тривалість обороту капіталу у більшості галузей сільського господарства та наявність ризиків втрати інвесторами реальної вартості грошей у часі;

– високий ступінь ризикованості аграрного бізнесу в порівнянні з іншими видами економічної діяльності;

– низький рівень використання механізмів хеджування інвестиційних ризиків в аграрній сфері;

– низький рівень розвитку посередницьких фінансових послуг, які забезпечують ринкову взаємодію інвесторів та реципієнтів інвестованого аграрного капіталу;

– відсутність прозорості та відкритості інформації у агробізнесі;

– нерозвиненість ринку інвестиційних ресурсів країни;

– нестабільність стану зовнішнього економічного середовища, яке здійснює активний вплив на формування сприятливого інвестиційного клімату національної економіки в цілому.

Серед основних причин зниження рівня інвестиційної активності аграрного сектору вчені називають песимістичні очікування зниження результативності (окупності) інвестиційних потоків, зростання рівня ризиків внаслідок дії форс-мажорних обставин, високий рівень ставок за середньо- та довгостроковими кредитами, специфічні особливості аграрного бізнесу та низьку ефективність інвестиційного агроменеджменту [11, с. 261].

Потенційно вирішенню проблеми залучення інвестиційних потоків у вітчизняний агробізнес сприяє розвиток інтеграційних зв'язків України із країнами Європейського союзу, де привабливість сільськогосподарських інвестиційних проектів, залучених, зокрема, на довгостроковій основі, останнім часом значно зростає.

У країнах ЄС інвестиції у сільське господарство розглядаються як ефективний інструмент вирішення проблем бідності населення та підвищення рівня продовольчої безпеки. Активізації рівня інвестиційної активності європейських агроферм сприяла також поява значної кількості приватно-партнерських інвестиційних фондів (European Fund for Sustainable Development, Agribusiness Partners, Small Enterprise Assistance Fund, Rural Impulse Fund, Rabobank Group, Capital Alternative Investment Providers, Commonwealth Development Corporation Group та інші) та збільшення обсягів фінансової допомоги з боку інституційних державних органів управління. Сьогодні фінансові кошти цих фондів мають широку географію застосування та не обмежуються територією країн ЄС [20, с. 91].

На сучасному етапі стабільному розвитку сільського господарства країн Європейського Союзу формують потенційні ризики і загрози такі ключові чинники: зміна клімату та зміни у навколишньому природному середовищі; скорочення різноманітності біосвіту; високі темпи зростання населення європейських країн та збільшення потреби у продовольстві; зниження результативності агробізнесу внаслідок дії непередбачуваних факторів (епідемії, соціально-економічні конфлікти тощо).

Сьогодні єдина аграрна політика країн ЄС сфокусована на вирішенні наступних пріоритетних стратегічних завдань:

1) підвищення обсягів інвестування малих ферм, так як за рахунок них відбувається скорочення рівня бідності населення країн;

2) нарощування обсягів інвестування в інноваційні проєкти і програми розвитку сільського господарства та сільських територій;

3) фінансування екотехнологій виробництва продукції сільського господарства;

4) покращення можливостей доступу фермерів до всіх складових аграрного капіталу, зокрема, до фінансових ресурсів шляхом стимулювання механізму залучення приватних інвестицій в аграрний сектор;

5) реалізація єдиної аграрної політики в межах прийнятого декількома інституціональними деклараціями політики «Зеленого курсу» у розвитку аграрного сектору, заснованого на агроекологічних принципах управління;

6) посилення тенденцій щодо створення альянсів та розвиток міжрегіональної та міжконтинентальної агрокооперації для створення додаткових робочих місць, залучення інвестицій та нарощування обсягів виробництва агропродукції поза межами території ЄС (країни Африки, Азії, Латинської Америки).

Процес залучення інвестицій у сільське господарство з блоку Європейських країн ґрунтується на «Принципах відповідального інвестування у сільське господарство» (RAI) та «Добровільних принципах відповідального управління землекористуванням, рибальством і лісами у контексті продовольчої безпеки» (VGGT).

Сталий розвиток сільського господарства та продовольча безпека сьогодні постають стратегічними напрямами економічного партнерства ЄС з країнами Африки та Азії. Обмежений аграрний потенціал європейських країн сьогодні визначає необхідність зміщення векторів інвестування та нарощування обсягів аграрного виробництва поза межами території країн ЄС. В рамках діючої фінансової програми підтримки співробітництва у аграрній сфері ЄС забезпечує інвестування програм розвитку аграрного виробництва цих країн в розмірі більш 8,8 млрд. євро, що складає 20% інвестиційного портфеля ЄС у такому співвідношенні: країни Африки – 60%, країни Азії – 13% [19]. За допомогою таких інвестиційних програм ЄС здійснює забезпечення соціальної та продовольчої безпеки окремих регіонів та їх населення через механізм стимулювання агровиробництва, сталого в умовах продовольчих криз.

Одним з основних напрямів інвестицій в аграрному секторі європейських країн залишаються накопичення у основний капітал, до яких не включається амортизація і купівля сільськогосподарських земель. Такі вкладення представляють собою більшу частину доданої вартості, що утворюється у сільському господарстві і слугує фактором підвищення конкурентоспроможності галузі. За 2019 р. сукупний обсяг інвестицій у аграрний сектор країн Євросоюзу оцінюється в розмірі 56 млрд. євро, що забезпечило отримання 30,9% валової доданої вартості. Основними реципієнтами інвестиційних потоків стали п'ять країн ЄС: Франція (19,7% сукупних інвестицій), Німеччина (17,1%), Італія (15,0%), Нідерланди (9,1%) та Іспанія (8,4%). При цьому, щорічно спостерігається динаміка росту інвестування аграрного сектору європейських країн. Так, обсяг інвестицій у сільське господарство кран-членів ЄС на 2,3 млрд євро був більше, ніж у 2017 р. та на 4,6 млрд євро більше, ніж у 2016 р. [14].

Одним з ключових пріоритетів довгострокової перспективи інвестування у сільське господарство країн ЄС є інвестиції у розвиток інноваційного потенціалу галузі, дієвими формами реалізації яких є європейське інноваційне партнерство, операційні групи для аграрної сфери (EIP-AGRI), державно-приватне партнерство та підтримка ініціатив приватних інвестиційних фондів.

У доповіді Комісії ЄС, яка включає основні індикатори розвитку сільського господарства європейського співтовариства на період до 2021-2027 років у рамках програми Horizon, встановлено бюджет агродосліджень програми «Інновації для майбутнього сільського господарства і сільських територій» («Innovating for the future of farming and rural communities») у розмірі 10 млрд євро [17].

Пріоритетним стратегічним напрямом вкладення інвестицій у країнах ЄС залишається інноваційна діяльність та проєкти, пов'язані з інноваційними трансформаціями у сільському господарстві. Комісією ЄС разом з САП було виділено п'ять ключових проблем, у контексті вирішення яких формуватимуться стратегічні напрями досліджень і інновацій в межах сільського господарства і природного середовища (рис. 1): 1) продовольча безпека і безпека харчування; 2) кліматичні зміни; 3) навколишнє середовище та біорізноманіття; 4) підтримка здорового образу життя населення; 5) розвиток сільських територій [21].

Сьогодні Європейським комітетом прийнято рішення щодо затвердження довгострокового бюджету ЄС на період 2021–2027 рр., загальний обсяг якого становить майже 1,074 трлн євро. У структурі даного бюджету близько 31,9% буде спрямовано на формування та виконання єдиної аграрної політики та фінансування сільського господарства європейських країн [17].

Інвестиційний план розвитку сільського господарства та сільських територій ЄС (план Юнкера) має у стратегічній перспективі вирішити три основних завдання: усунення перешкод для інвестицій; забезпечення прозорості та технічної підтримки реалізації інвестиційних проєктів і рішень; оптимізація та підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів. Фінансове забезпечення заходів з цих стратегічних завдань відбувається за допомогою співробітництва з Європейським інвестиційним банком, Європейським сільськогосподарським фондом, групою EFSI, європейськими структурними та інноваційними фондами (ESI).

Рис. 1. Пріоритетні завдання стратегічного розвитку сільського господарства країн ЄС
Джерело: побудовано за даними [14; 19; 20]

План Юнкера передбачає реалізацію та інвестиційне забезпечення таких ключових складових інвестиційної програми розвитку сільського господарства:

1) дослідження та наукові розробки і сфері мікробіології (близько 100 млн євро для фінансування міжнародних ветеринарних компаній у країнах Східного Європейського Союзу);

2) розвиток органічного землеробства з метою забезпечення населення ЄС безпечними та якісними продуктами харчування. Прикладом є програми зниження витрат на транспортування, зберігання та обмеження хімічної обробки готових продуктів харчування, розвиток «вертикального землеробства»;

3) підтримка лісових насаджень для отримання екологічних вигід від уповільнення процесів зміни клімату та зовнішнього природного оточення;

4) сприяння розвитку соціальних спільнот сільських територій.

Сучасні реалії господарського життя вносять постійні корективи у план інвестиційного розвитку європейських країн. Так, ключовим напрямом майбутніх інвестицій Європейський інвестиційний банк сьогодні визначає розвиток цифрових технологій та інновацій, які допомагають вести бізнес в умовах пандемій та обмежених можливостей, таких як Covid-19 [15]. Сьогодні глобальний інвестиційний ландшафт має тенденцію до кардинальних змін внаслідок активного розвитку цифрових технологій. Їх поява та імплементація у практику ведення бізнесу всіх видів економічної діяльності, зокрема, у сільському господарстві, сьогодні постає пріоритетним завданням інвестиційної діяльності інституційних органів країн ЄС.

Формування агрофірм цифрового покоління сьогодні розглядається як один з ключових напрямів забезпечення конкурентоспроможності бізнес-суб'єктів та вирішення екологічних проблем суспільства. Вирішення цих завдань можливе за умови зміни стратегічних підходів та спільної європейської концепції інвестування, за якої головними пріоритетними напрямами здійснення інвестицій стануть: формування сприятливих умов для цифровізації, вкладення у створення програмного забезпечення та баз даних, навчання і підготовка персоналу, вкладення і організаційний капітал.

При цьому, при фактичному тренді нарощування інвестицій у ЄС (винятком став 2020 р.), за даними Європейського інвестиційного банку, дефіцит інвестицій становить близько 109 млрд. євро, а Європа за розміром та показниками інтенсивності інвестиційної активності поступається США та Китаю [18].

У 2020 р. розмір фінансових потоків, який Європейський інвестиційний банк прямував до України, склав близько 1 млрд. євро. Загальний обсяг інвестування з боку ЄІБ складає 7,5 млрд. євро. Основними програмами інвестицій стали: розбудова інфраструктури країни, підвищення енергоефективності будов суспільного соціального сектору, якість суспільного транспорту, розвиток інновацій [18].

У рамках реалізації Стратегії розвитку сільського господарства в Україні до 2020 р. з боку ЄС було виділено 3 млн євро з метою реалізації аграрних проєктів, серед яких пріоритетне значення мали наступні завдання: зростання обсягів експорту сільськогосподарської продукції на 3□4% та нарощування експортних можливостей харчової промисловості України на 5□7% [15].

Обсяги інвестиційних потоків з боку іноземних інвесторів в значній мірі залежать від сприятливості інвестиційного клімату галузі та національної економіки в цілому. За даними Світового банку, за 2019 р. Україна дещо покращила свій інвестиційний рейтинг серед 190 країн , здобувши у 2019 р. 64 позицію. Найбільш інвестиційно привабливими економіками світу є економіка Нової Зеландії, Сінгапуру, Гонконгу [16]. Слабкими ланками для активізації інвестування у національну економіку, зокрема, в агробізнес, сьогодні залишаються: отримання дозволу на будівництво, реєстрація власності, податкова система, отримання кредиту, вирішення проблем неплатоспроможності.

Поряд з цим, обсяг прямих іноземних інвестицій у вітчизняне сільське господарство за останні десятиріччя характеризується позитивною динамікою зростання і на кінець 2019 р. становив 4,5 млрд дол. (рис. 2). Негативним трендом при цьому характеризується питома вага галузі у структурі залучених інвестиційних потоків в межах національної економіки.

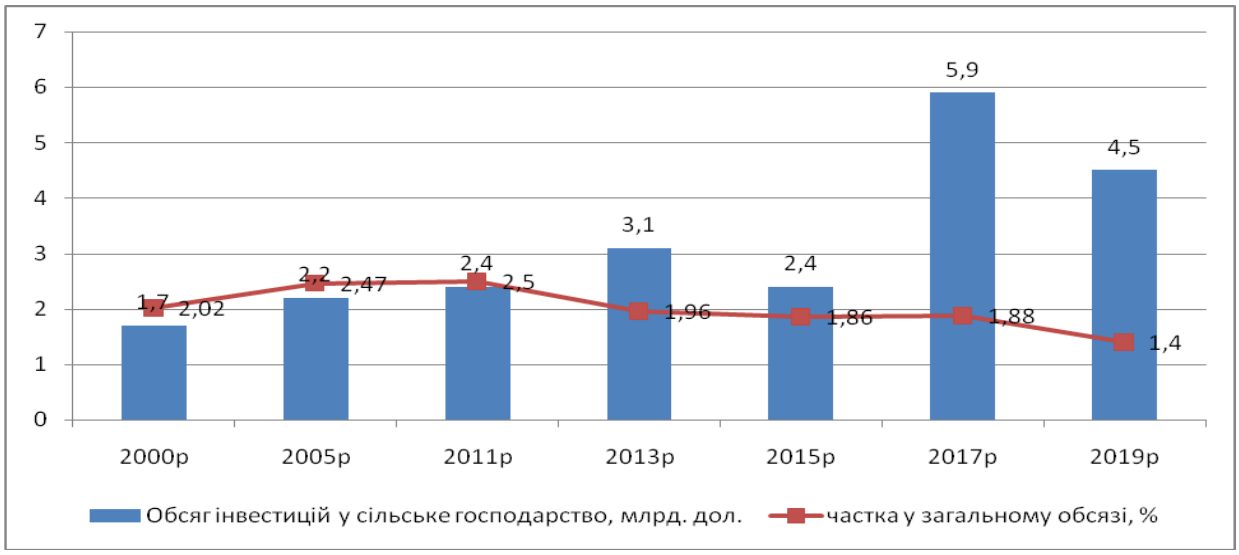

Рис. 2. Обсяги та частка прямих іноземних інвестицій у сільське господарство України
Джерело: побудовано за даними [3; 10]

Загальна вартість інвестиційних проєктів, які реалізуються в аграрній сфері України на даному етапі розвитку галузі, становить 40,6 млрд грн. При цьому, ключові напрями вкладення інвестиційних потоків мають істотні відмінності від пріоритетів європейської політики інвестування. Так, найбільшу частку у структурі інвестиційних проєктів сільського господарства національної економіки займають будівництво (реконструкція) тваринницьких ферм і комплексів: у галузі свинарства – 10,4%, вирощування ВРХ – 21,6%, птахівництва – 6,3%; пріоритет серед рослинницьких галузей надається вкладенням інвестицій у переробку і зберігання зернових, технічних і овочевих культур – 18,9%, близько 2% займають інвестиції у створення альтеративних джерел енергії. У структурі інвестиційного портфелю галузі максимальну частку становлять проєкти, вартість яких не перевищує 10 млн грн – 49,3% [9]. Реалізація таких інвестиційних проєктів, найчастіше, пов'язана із капітальними вкладеннями, обсяг яких за останні десять років збільшився в три рази і склав 59,2 млрд грн (або 9,5% у структурі капітальних вкладень за видами економічної діяльності) [3].

Практично незмінною протягом останніх років залишається структура джерел фінансового забезпечення інвестиційних вкладень у аграрній сфері. Так, традиційно, максимальну частку стравлять власні кошти агропідприємств – близько 90,8%, за рахунок банківських кредитів і позик фінансується 8,5% інвестицій, 0,4% та 0,2% відповідно займають кошти Державного бюджету та місцевих бюджетів. Загальний обсяг капітальних інвестицій у галузь у 2019 р. становив 59129 млн грн.

Ключовими інвесторами аграрного сектору вітчизняної економіки залишаються такі країни, як: Кіпр (39%), Данія (9,5%), Польща (8,2%), Німеччина (5,8%), Франція (5,2%), Великобританія (3,3%), Швеція (3,3%) [3].

Важливим інструментом підвищення рівня інвестиційної активності видів економічної діяльності та секторів національної економіки є державна підтримка інвестиційних проєктів та формування сприятливого інвестиційного клімату. У 2020-2021 рр. загальна вартість розміру державної підтримки інвестиційних проєктів національної економіки становила 162,2 млрд грн. При цьому у складі 77 державних проєктів інвестування проєкти з інвестиційної підтримки сільського господарства або агропродуктового комплексу відсутні [9].

Перспективним інструментом активізації інвестиційної діяльності інвестування у сільському господарства має стати участь у програмах спільного інвестування на засадах формування інвестиційних портфелів [11, с. 195]. На вітчизняному ринку сьогодні функціонує близько 140 інститутів спільного інвестування, серед яких найбільшу частку займають корпоративні інвестиційні фонди. Обсяг капіталу, який акумулюють інвестиційні компанії на вітчизняному ринку інвестицій, у 2019 р. склав 305 млрд грн. Питома вага інвестиційних сертифікатів у загальній структурі залученого капіталу склала лише 0,1% (332 млн грн) [12].

Серед перспективних напрямів розвитку інвестиційної діяльності вітчизняні вчені-аграрники пропонують наступні: 1) економічний (спрямований на підвищення результативності господарювання); 2) організаційний (орієнтований на формування структур та об'єднань з метою консолідації зусиль аграрного бізнесу щодо успішного функціонування на ринку); 3) інформаційно-кваліфікаційний (інформаційне забезпечення та підвищення рівня кваліфікації аграрного персоналу); 4) соціальний (розвиток соціальної інфраструктури села) [2, с. 13].

Ефективними сучасними інструментами фінансового забезпечення інвестицій в агробізнес сьогодні постають: використання форвардних товарних операцій, за рахунок яких придбаваються виробничі запаси; використання авальованих векселів, що дозволяють оптимізувати вартість залученого капіталу; використання механізму фінансового лізингу, фінансові гарантії інвесторам з боку держави [8, с. 55].

Основними напрямами державної підтримки розвитку інвестиційної діяльності в аграрній сфері мають стати: стимулювання інноваційних перетворень та підвищення рівня інноваційної активності аграрних бізнес- суб'єктів, розбудова соціальної інфраструктури сільських територій, сприяння нарощуванню соціального та інтелектуального капіталу аграрної галузі, забезпечення умов покращення інвестиційного клімату [1, с. 129].

Фінансовими механізмами активізації залучення інвестиційних потоків в аграрну сферу можуть стати приватні (державно-приватні) інвестиційні фонди за участю іноземного капіталу за підтримки держави у вигляді використання інструментів податкових пільг і преференцій, фінансових гарантій, відшкодування частини витрат, пов'язаних із процесом інвестування у соціальний розвиток сільських територій.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені дослідження показали, що країни ЄС, поряд із традиційними напрямами інвестиційного забезпечення аграрної сфери у межах спільної агрополітики, сьогодні в значній мірі орієнтовані на нарощування обсягів інвестиційних потоків у країни Африки, Азії та Латинської Америки. З метою формування потенційного інтересу у європейських інвесторів сьогодні Україні необхідно зосереджувати зусилля на підготовку інвестиційних проєктів у галузі охорони навколишнього середовища, попередження негативних наслідків зміни клімату та збереження довкілля прикордонних територій, розвитку біо- та органічного виробництва. Перспективною формою залучення інвестиційних потоків можуть стати спільні з європейськими країнами грантові програми.

Враховуючи сучасний стан та тенденції розвитку інвестиційної діяльності, пріоритетними напрямами активізації акумулювання інвестиційних потоків у сільському господарстві України в найближчій перспективі мають стати:

– визначення ключових екопріоритетів розвитку сільського, лісового господарства та реалізація проєктів захисту екосередовища, створення та розвиток екоагроферм;

– активізація та поширення розвитку органічного землеробства і тваринництва, які сьогодні формують потенційний інтерес зарубіжних інвесторів;

– відновлення порід сільськогосподарських рослин і тварин без генетичного модифікованого потенціалу;

– формування цифрових технологій, використання інструментів штучного інтелекту в аграрній сфері;

– нарощування людського капіталу та соціального капіталу в межах відродження і розвитку сільських територій;

– формування єдиної платформи гарантій (як виду боргових інструментів) з боку державних інвестиційних фондів для приватних інвесторів, які спрямовують свої вкладення у сільське господарство;

– використання європейського досвіду безлімітних гарантій з боку держави за кредитами банкам та фінансовим компаніям у разі інвестиційної підтримки сільськогосподарських проєктів і програм.

Безумовним напрямом інвестиційного забезпечення постає розвиток інноваційної діяльності, яка є підґрунтям підвищення результативності агробізнесу та формування оптимістичних прогнозів для потенційних інвесторів.

Основними формами залучення інвестицій в аграрну сферу має стати розвиток державно-приватного партнерства та підтримка приватних інвестиційних фондів з боку держави. Формування сприятливого інвестиційного клімату в галузі сьогодні неможливе без державних гарантій сталого податкового законодавства, використання пільгових стимулів і преференцій для аграрних інвесторів. Ключове значення також має завершення аграрної земельної реформи та формування прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення із забезпеченням гарантій захисту соціальних і економічних інтересів всіх власників земельних ділянок незалежно від їх розміру та статусу.

Література

1. Безпята І. В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки : монографія. Миколаїв : МНАУ, 2016. 337 с.
2. Кальченко С. В., Попова Т. В., Свиноус Н. І. Організаційно-економічні засади гармонізації економічних інтересів держави та фермерських господарств в інвестиційній сфері. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 9-15.
3. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2019 р. / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 05.02.2021).
4. Красноруцький О. О., Зайцев Ю. О. Адаптивні механізми в системах управління конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2016. Т. 50. № 1. С. 37-46.
5. Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспектив. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
6. Мармуль Л. О., Петренко В. С. Стратегічне позиціонування підприємств з іноземними інвестиціями в аграрній сфері економіки. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 4(40). С. 43-48.
7. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Теоретико-методологічне і нормативно-правове забезпечення трансформації аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання, науковий супровід та ефективність запровадження. *Економіка АПК*. 2015. № 7. С. 5-24.
8. Михайлов А. М. Фінансові інструменти формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки в умовах глобалізаційних викликів. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 52-57.
9. Перелік державних інвестиційних проектів / Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df-acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinikhProektiv (дата звернення: 01.02.2021).
10. Прямі іноземні інвестиції в економіці України. 2019 : стат. зб. / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 01.02.2021).
11. Рижикова Н. І. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств та об'єднань агропромислового виробництва: стратегії, механізми та інструментарій : монографія. Харків : «Смугаста типографія», 2017. 400 с.
12. Розвиток фондового ринку України / Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/ (дата звернення: 01.02.2021).
13. Саблук П. Т., Хомин І. П. Розвиток аграрного сектору України: фінансовий аспект. *Економіка АПК*. 2020. № 8. С. 45-51.
14. Agricultural, forestry and fishery statistics. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2020. 230 p.
15. Building a smart and green Europe in the COVID-19 era. European investment report. 2020/2021. URL: https://www.eib.org/attachments/efs/economic_investment_report_2020_2021_en.pdf (дата звернення: 01.02.2021).
16. Economy rankings: official site of the World Bank. URL: https://www.worldbank.org/en/home (дата звернення: 01.02.2021).
17. European Commission : official web-site. Url: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027 (дата звернення: 01.02.2021).
18. European Investment Bank : official web-site. Url: https://www.eib.org/en/index.htm (дата звернення: 01.02.2021).
19. Eurostat : official web-site. Url: https://ec.europa.eu/eurostat/home (дата звернення: 01.02.2021).

20. Miller C., Ono T., Petruljeskov M. Agricultural investment funds for development. Descriptive analysis and lessons learned from fund management, performance and private-public collaboration. Fao. Rome, Italy. 2018. 137 p.

21. McEldowney J. EU agricultural research and innovation. European Parliamentary Research Service. 2019. URL: https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/brie/2019/630358/eprs_bri(2019)630358_en.pdf (дата звернення: 01.02.2021).

References

1. Bezpiata, I.V. (2016), *Investytsiine zabezpechennia ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Investment support of the agricultural sector of the economy], monograph, MNAU, Mykolaiv, Ukraine, 337 p.

2. Kalchenko, S.V., Popova, T.V. and Svynous, N.I. (2020), "Organizational and economic principles of harmonization of economic interests of the state and farms in the investment sphere", *Ahrosvit*, no. 3, pp. 9-15.

3. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Capital investments by type of economic activity in 2019", available at: http://www.ukrstat.gov.ua (access date February 05, 2021).

4. Krasnorutskyi, O.O. and Zaitsev, Yu.O. (2016), "Adaptive mechanisms in management systems of competitiveness of products of agricultural enterprises", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, Vol. 50, no. 1, pp. 37-46.

5. Lupenko, Yu., Malik, M. and Shpukuliak, O. (2014), *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyv* [Innovative support of agricultural development of Ukraine: problems and prospects], NNTs "IAE", Kyiv, Ukraine, 516 p.

6. Marmul, L. and Petrenko, V. (2017), "Strategic positioning of enterprises with foreign investment in the agricultural sector", *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 4(40), pp. 43-48.

7. Mesel-Veseliak, V. and Fedorov, M. (2015), "Theoretical-methodological and normative-legal support of transformation of the agrarian sector of the economy of Ukraine to market conditions of management, scientific support and efficiency of introduction", *Ekonomika APK*, no. 7, pp. 5-24.

8. Mykhailov, A. (2019), "Financial instruments for the formation of investment resources in the agrarian sector of the national economy in the context of globalization challenges", *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 52-57.

9. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine, "The list of public investment projects", available at: https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df-acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinikhProektiv (access date February, 01, 2021).

10. State Statistics Service of Ukraine, "Foreign direct investment in the economy of Ukraine in 2019", available at: http://www.ukrstat.gov.ua. (access date February, 01, 2021).

11. Ryzhykova, N. (2017), *Upravlinnia innovatsiino-investytsiinoiu diialnistiu pidpryiemstv ta obiednan ahropromyslovoho vyrobnytstva: stratehii, mekhanizmy ta instrumentarii* [Management of innovation and investment activities of enterprises and associations of agro-industrial production: strategies, mechanisms and tools], monograph, Smuhasta typohrafiia, Kharkiv, Ukraine, 400 p.

12. National Commission on Securities and Stock Market, "Development of the stock market of Ukraine", available at: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/ (access date February, 01, 2021).

13. Sabluk, P. and Khomyin, I. (2020), "Development of the agricultural sector of Ukraine: financial aspect", *Ekonomika APK*, no. 8, pp. 45-51.

14. Publications Office of the European Union (2020), "Agricultural, forestry and fishery statistics", Luxembourg, 230 p.

15. Building a smart and green Europe in the COVID-19 era. European investment report. 2020/2021, available at: https://www.eib.org/attachments/efs/economic_investment_report_2020_2021_en.pdf. (access date February, 01, 2021).

16. Economy rankings. Official website of the World Bank, available at: https://www.worldbank.org/en/home (access date February, 01, 2021).

17. European Commission. Official web-site, available at: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027 (access date February, 01, 2021).

18. European Investment Bank. Official web-site, available at: https://www.eib.org/en/index.htm (access date February, 01, 2021).

19. Eurostat. Official web-site, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/home (access date February, 01, 2021).

20. Miller, C., Ono, T. and Petruljeskov, M. (2018), Agricultural investment funds for development. Descriptive analysis and lessons learned from fund management, performance and private-public collaboration, Rome, Italy, 137 p.

21. McEldowney, J. (2019), EU agricultural research and innovation. European parliamentary research service, available at: https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/brie/2019/630358/eprs_bri(2019)630358_en.pdf**.** (access date February, 01, 2021).